

Jan Rajlich mladší (*1950)

Architekt, grafický designér, malíř, pedagog a také organizátor a iniciátor celé řady kulturních aktivit Jan Rajlich mladší se narodil 10. června 1950 ve Vyškově na Moravě. Již počátkem padesátých let se jeho rodina natrvalo přestěhovala do Brna. Prostředí, v němž vyrůstal, bylo díky jeho otci Janu Rajlichu st. prostoupeno nejen malířským uměním, ale také užitou grafikou a designem.

Už od mládí projevoval silný zájem o uměleckou činnost, což bylo patrné už u jeho prvních kreseb z předškolního období prozrazovaly umělecký talent, s nímž byl schopen výstižně zachytit přírodní scenérie i městské motivy. Již tehdy se dokázal s bravurou vypořádat s řadou výtvarných technik (fix, olejový pastel, kvaš). A to jak ve výrazně expresivní kresebné poloze, tak i v hutně barevných kompozicích.

Kresba vždy hrála ústřední roli v Rajlichově tvůrčí kariéře. V období před započítím vysokoškolského studia architektury, které později úspěšně absolvoval na Fakultě stavební Vysokého učení technického v Brně v letech 1968–1974, mu sloužila k pokusům o výtvarné uchopení okolního světa. Ze školního období na brněnské technice si odnesl řadu dovedností, které později zúročil ve volné i užité tvorbě. Týkalo se to například rozvinutého citu pro přesné rýsování, což byla devíza, kterou uplatnil již v počátcích spolupráce se svým otcem na grafickém designu, při tvorbě značek, log, či orientačních systémů.

Jan Rajlich během prvních sedmi let po absolutoriu působil ve Státním projektovém ústavu obchodu v Brně pod vedením architekta Zdeňka Řiháka, kdy byl podle jeho návrhu realizován interiér restaurace Formanka v Hotelu Morava v Pohořelicích (1976). Paralelně také začal díky spolupráci se svým otcem pronikat do oblasti grafického designu. V druhé polovině sedmdesátých let se architekt Rajlich začal intenzivněji zajímat o malbu a zúčastnil se několika přehlídek brněnských výtvarníků. Tehdy můžeme v jeho tvorbě pozorovat prohlubující se zájem o intenzivnější zpracování tématu člověka a městského prostředí. Ve svých pracích ponechával stále větší prostor zachycení městského ruchu prostřednictvím lidí, a dá se říci, že svým způsobem výtvarně tematizoval problematiku (masové) komunikace.

Jeho výtvarná činnost spadá do období počátků postmodernity, jejímž heterogenním podnětům se Rajlich nevyhýbal, ale naopak je dokázal kreativně adaptovat a transformovat do svých prací. Zejména téma moderní civilizace a mezilidské komunikace se pak na dlouhá desetiletí stává ústředním bodem jeho zájmu. Jan Rajlich se stal tichým pozorovatelem pestrého, dynamicky energického (a mnohdy až komicky zmatečného) světa okolo nás, který ve svých kresbách a malbách vtipně „glosuje“ a interpretuje s typicky ironizujícím tónem.

Styl volné malířské tvorby Jana Rajliche byl částečně inspirován prací rakouského postmoderního architekta, malíře a grafika Friedensreicha Hundertwassera, a to zejména díky téměř psychedelické kombinaci barev či stylizaci do nepravidelných a organických tvarů. Rajlich však šel ještě dál a obohatil kompozice o lettristický element, skládající se fragmentů konverzací nebo až dadaisticky automatických textů. Tento prvek se stal určujícím zejména pro svébytný charakter jeho velkoformátových serigrafii, jejichž význam tím posouval z výtvarné do poetické roviny.

Na počátku osmdesátých let a během první poloviny devadesátých let působil Jan Rajlich tzv. na volné noze a zaměřoval se na realizaci různých zakázek v oboru užité grafiky. I díky zkušenostem ze spolupráce s otcem na vizuálním stylu BVV se od osmdesátých let samostatně věnoval tvorbě design manuálů pro řadu podniků. Až do závěru devadesátých let spolupracoval s Moravskou galerií v Brně na návrzích katalogů a dalších tiskovin souvisejících s Bienále užité grafiky, a v letech 1984 až 1991 upravoval literární dvoustranu - sobotní přílohu brněnského deníku *Rovnost*, pro který v roce 1990 navrhl hlavičku a koncepci novin.

Druhá polovina osmdesátých let přinesla do Rajlichovy tvorby novou energii díky možnosti využívat počítač. Už delší dobu jej provázela zájem o novou techniku a její možnosti, a také o dílo umělců, kteří využívali počítače k tvorbě, například Jozefa Jankoviče a Miroslava Klivara. Nejprve práci s digitálním obrazem využil ve volné tvorbě a od poloviny devadesátých let také pro návrhy z oblasti grafického designu. U prvních počítačových prací využíval program pro skenování fyzické kresby, kterou dále fragmentoval využitím různých typů mozaikování, nabízejícího širokou škálu variování původního motivu. Takto vzniklé novotvary pak vytiskl a vybral vhodné motivy pro vlastní práci. Možnost tvořit prostřednictvím počítače ještě více rozšířila výtvarný rejstřík Jana Rajliche. Bylo pro něj příznačné, že se u těchto experimentů nesnažil popírat formální nedokonalosti teprve rozvíjející se techniky, ale naopak využíval syrově hrubý vzhled rozpixelovaného obrazu jako nový expresivní prvek pro své kompozice.

Jan Rajlich ml. se během své dlouholeté umělecké praxe podílel také na organizaci desítek kulturních akcí, například Mezinárodního bienále grafického designu v Brně, multižánrového uměleckém Sdružení Q nebo Sdružení Bienále Brno. Neméně významná je také jeho pedagogická činnost. V roce 1983 začal vyučovat písmo, grafiku a design na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně (dnešní Střední škola umění a designu). Od konce osmdesátých let přednášel grafický design na Fakultě strojní VUT v Brně, kde v letech 1996 až 2014 vedl Odbor průmyslového designu Ústavu konstruování. Vedle toho předával zkušenosti z oblasti grafického designu prostřednictvím přednášek v zahraničí, včetně Japonska, Ruska, Mexika či Tchaj-wanu.

Dnešní volná tvorba Jana Rajliche pokračuje v rozvíjení kreativních a kompozičních přístupů, které si osvojil v předešlých dekadách. Stále pracuje s neobvyklou dekonstruktivní fragmentací ploch a jeho velkoformátové serigrafie často fungují „na dva pohledy“. To v praxi znamená, že při pohledu z dálky zhodnocují požadavky vlastní grafickému designu a médiu plakátu - komunikace výraznými jasně čitelnými znaky a symboly. Při pohledu zblízka se naopak rozpadají do živoucích obrazových fragmentů, které tepají vlastní komunikační energií. V nich se propojuje subtilní poetika dramat kreslených postavíček provedených až filigránskou kresbou s brueghelovskými pitoreskními výjevy. Téměř neodmyslitelným prvkem těchto kompozic je propojení s písmem a typografií, která buď pracuje s imaginativními automatickými texty, nebo odráží (pro Jana Rajliche typický) břitký humor, sarkasmus a nadsázku. Tím zůstává jeho tvorba osobitou, aktuální a inspirativní i pro dnešní komunikací přesaturovanou dobu.